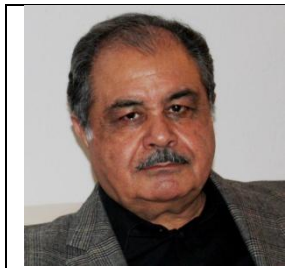

د مولانا سعید افغانی: آزاده، تونیزه، علمی، فرهنگی او نشراتی ارگان ته بڼه راغلاست!

داکتر اسدالله «حبيب»

تاریخ نشر: 29 جنوری 2016 م

نکته های از دستور زبان

بخش « 24 »

فرهاد رفت .
 این یک جمله خبری یا گزارشی ساده است .
 رفت = ریخت زمان گذشته ، یک سوم شخص (مفرد غایب)
 فرهاد = فاعل یا کنشور است که کنش یا فعل رفتن را انجام داده است .
 ساخت این جمله چنین است :
 فاعل + فعل یا کنشور + کنش
 در این جمله واژه رفت ، گزارش کار فرهاد است .
 هر جمله ساده از دو بخش ساخته می شود :
 بخش نخستین که از آن سخن می رود = نهاد است .
 بخش دومین که در رابطه با نهاد چیزی را روشن می سازد = گزاره گفته می شود .
 واژه بنیادین نهاد نام (اسم) یا جاگزین نام است که ضمیر می نامند .
 واژه بنیادین گزاره فعل یا کنش است .
 فرهاد = کنشور (فاعل) = نهاد + رفت = کنش (فعل) = گزاره
 واژه اساسی گزاره کنش است . شاید بتوان برخی از اجزای گزاره را برداشت، مگر از کنش نمی توان گذشت .
 مولانا با پدرش از بلخ به قونیه رفت .
 مگر بدون واژه «رفت» . در جمله بالا می توان «با پدرش» یا «از بلخ» یا «به قونیه» را برداشت
 جمله پایان نمی یابد . سخن معنی دار نمی شود ، هیچ پیامی را بشنونده انتقال نمی دهد .
 واژه بنیادین نهاد نام است و آن شاید کنشور باشد یعنی کاری کند ، مانند :
 آفتاب برآمد یا داکتر نسخه نوشت .
 یا کاری نکند ، مانند :

باد نوزید . یا اشرف امتحان نداد .
و شاید حالتی را بپذیرد ، مانند :
کودک ترسید . هواسرد شد
یا حالتی یا صفتی را نپذیرد ، مانند :
گیلاس نشکست ، یا بیمار جور نشد .
و یا شاید حالتی را داشته باشد ، مانند :
کوه بلند است ، یا آسمان صاف است
و یا نداشته باشد ، مانند :
چای داغ نیست یا خربوزه شیرین نیست .
پس نهاد عام است و فاعل خاص . نهاد تنها گاهی که کردن یا نکردن کاری به او نسبت داده
می شود ، فاعل نامیده شده می تواند .
بعض جمله ها با فاعل و فعل تمام نمی شوند ، بل که مفعول صریح نیز می خواهند ، بدین گونه :
کنشور + کنش پذیر شناخته + کنش : فعل یا به دیگر بیان + فاعل + مفعول صریح
فرهاد گیلاس را شکستاند .
نهاد و کنشور = فرهاد
کنش پذیر شناخته = گیلاس
شکستاند = فعل متعدی یا کنش گذرا .
پس اگر در جمله فعل متعدی یا کنش گذرا آمده باشد ، کنش پذیر نیز خواه خواه می آید .
اگر جمله بی چنین باشد :
فرهاد گیلاس را به نسیم داد .
در این جمله نسیم را متمم فعل می گویند .

ادامه دارد

داکتر اسدالله « حبیب »

www.said-afghani.org بازگشت به صفحه اصلی